

láz-görbéje azt mutatja, hogy egy-egy tanuló havonta 6—7 könyvet olvas, de a tanulók 19 százaléka havi 30—40 könyvet. Ezek után fel kell vetnie a kérdést, hogy „miként aránylik a hivatalos szervek ajánlotta könyvmennyiség a valóságos könyvszükséglethez“ és fel kell vetnie a védelem gondolatát is. Ezt a védelmet a szülői ház és az iskola állandó tájékoztatásával a jó könyvek jegyzékének kellene ellátniok.

Ujváry annak a 24 százaléknak az olvasási lázában látja a veszedelmet, amelyik iskolán kívüli könyvtárakban elégti ki olvasásvágyát s úgy szeretne a bajon segíteni, hogy kellő időben, kellő mennyiségben, jó könyvek kerüljenek az ifjúság kezébe és szeretné — jogosan — hogy a korszerű könyvjegyzékek minden érdekelt tényező kezébe eljussanak. Kívánja a szakértő könyvtárosok képzését és arra is gondol, hogy pl. a fővárosban több iskola könyvtárát kellene hozzáértő könyvtárosok vezetése alatt összevonni. Az is bizonyos: itt a tizenkettedik órája annak, hogy az ifjúsági irodalommal, mint önálló tudománnyal foglalkozzanak az egyetemen. De tény, hogy e tekintetben közvetlen úton lehet legtöbb eredményre számítani. A gyermeket tanárja ismeri legjobban, legtudatosabban, annak kell módot adni arra, hogy olvasmányaiiban tárgyilagosan irányítsa. Ehhez először is — természetesen a korszerű jegyzék feltételezésével — *jól felszerelt könyvtár* kell. Ma nagyon sok iskola van — még a fővárosban is — hol még a kötelező olvasmányok sincsenek meg kellő számban. Ha már ezeket is másutt kell beszerezni a tanulóknak, nagyon természetes, hogy egyéb könyvszükségeit is könnyen keresi másutt.

A jól felszerelt könyvtáron kívül kell, hogy a tanár *nagyon ismerje a gyermeket és nagyon jól ismerje a könyveket*. A szakképzett könyvtárosság adminisztratív képesség, de itt *nevelő könyvtárosságról* van szó. Bizonyos, hogy a könyvek alapos ismerete sok idő és energiabefektetéssel jár, de ez mégis elengedhetetlen. Azok a tanárok, akik ilyen szempontból irányítják a tanulókat, *redukált óraszámmal kellene, hogy dolgozzanak*. Csak közvetlen úton tudják az ösztönzést megadni, hogy egy-egy jó könyvet elolvastassanak vagy egy-egy rossz könyvnek esztétikai és morális hátrányaira rámutassanak. Természetes, hogy ez nem lehet külön tárgya egyetlen tanárnak, de kell valakinek, vagy többeknek is lenni egy testületben, akik ebben otthonosak. Egy-egy jó könyvre minden szaktárgy keretén belül fel lehet hívni a figyelmet. Az irodalomtörténeti órákon elsősorban. S jó lenne, ha ezeken az irodalmi műveken lenne a főhangsúly és nem az irodalomtörténeten. A francia középiskolákban egy-egy írói alkotásnak szép részletein van ma is a hangsúly s ezzel tudják az izlést nevelni, a könyvet megszerettetni. És Ujváry statisztikája is azt mutatja, hogy *ebben a nagy kérdésben mégis a jó könyv a fődolog*. Ő aggodalmasnak találja, hogy az illetékes tényezők nem ismerik a gyermeket és a könyveket, mi viszont *örvendésnek találjuk, hogy a tanulók 75 százaléka mégis megtalálta az utat Jókaihoz, Madáchhoz, Petőfihez* s más igazi nagy szellemekhez. És vigasztaló, hogy *nemcsak az írók közt, de a művek közt is tudnak disztíngválni*. Ezt a jobbat kereső ösztönt kell jutalmazni azzal, hogy semmiféle anyagi áldozattal nem törődve, tömegesen juttatjuk jó könyvekhez a tanulók minél nagyobb tömegeit. A *rossz könyvnek* egyetlen ellenszere a *jó könyv*, melyhez könnyen hozzá lehet jutni. *Kemény Gábor.*

Andreas Barabás: Das erste Dezennium des ungarischen Unterrichtswezens in Rumänien von 1918—1928. Különlenyomat a Die Stimme der Minderheiten c. folyóirat 1929. évfolyamából. Lugos, Husvéth és Hoffer. 132 l.

A romániai magyar kisebbség közoktatásügyéről az első összefoglaló képet Kornis Gyula: *Az elszakított magyarság közoktatásügye* c. könyvében kaptuk 1927-ben. Kornis könyvében Barabás Endre számolt be az elemi iskolák helyzetéről, a közép-

iskolák történetét és mai állapotát pedig Jancsó Benedek rajzolta meg. E tanulmányok után is érdekes azonban Barabás Endre újabb összefoglalását a romániai magyarság közoktatásügyének első évtizedéről elolvasni, mert a szerző az erdélyi állapotokat itt sokkal részletesebben tárgyalja. Természetesen ez a műve se a végleges, lezárt monográfiája ennek a kornak, de így is igen tanulságos dokumentuma a XX. század keleteurópai kisebbségi iskolapolitikájának.

Művének első fejezetében a szerző a trianoni békeszerződés ratifikálása előtti állapotokat ismerteti. Ezekről az évekről (1919—1921) a Nevelésügyi Szemle első számában olvashattunk kimerítő tanulmányt Buday Árpád tollából. A következő fejezetben az 1921—1925 közötti évek történetét kapjuk. Ebben a fejezetben Anghelescu közoktatásügyi miniszter személye áll előtérben, mert a kisebbségi iskolák sorsát úgyszólván kizárólag az a fogyhatatlan gyűlölet határozta meg, amellyel Anghelescu a magyarságot a legrövidebb idő alatt el akarja tüntetni Romániából. Ennek az irtóháborúnak az útjelzői: 1. az 1924. évi új román elemi iskolai törvény, 2. a magánoktatásról szóló törvény. Az első az elemi iskola felső tagozatát teljesen románnyelvűvé teszi, a román származásúaknak megtiltja, hogy másnyelvű iskolába járjanak és kultúrzonát létesít, ahol csak a regátból származó tanítókat alkalmaznak 50 százalékos fizetésemeléssel a vegyesnyelvű lakosság elrománosítására. A magánoktatásról szóló törvény pedig oly brutálisan támadta meg a magyarságot, hogy mikor a törvény tervezete a nyilvánosságra került és a magyarság vezetői hiába tiltakoztak ellene, az erdélyi magyar egyházak közös memorandumban fordultak a Népszövetség Kisebbségi Tanácsához segítségért.

Ennek a memorandumnak a történetét mondja el részletesen a szerző a 3. fejezetben. A Népszövetség a memorandumot megjegyzések megtétele végett elküldte a román kormánynak, mely azután hazugságokkal, statisztikai adatok meghamisításával, félreérthetetlenül beszélő tények elferdítésével oly sikeresen védekezett, hogy a Kisebbségi Tanács megdicsérte megértő iskolapolitikájáért, a magyar egyházakat pedig megróttá pontatlan adataikért.

Természetes ezután, hogy 1925. óta még fokozottabban és zavartalanabban folyik a magyarnyelvű iskolák üldözése. A szerző ismerteti a református egyház 1928. évi jelentését és a katolikus státusnak 1929. januárjában a Maniu kormányhoz benyújtott memorandumát, illetőleg ezek alapján a magyarság újabb kulturális sérelmeit.

A könyvet statisztikai adatok zárják be, melyek a számok durva öszintéségével mutatják a magyar iskolák rohamos pusztulását. Kíváncsian és egyben aggodalommal várjuk a szerző további munkáját a romániai magyarság közoktatásügyének második évtizedéről.

(—)

Charles E. Merriam: Civic Education in the United States. Report on the commission on the social studies. VI. rész. Charles Scribner's Sons 1934. 196 l.

A könyv tárgya az állampolgári nevelés. E fogalom közvetlenül a nemzetnevelés fogalmának körébe tartozik, a szerző azonban mindjárt nagyobb körbe, az emberiségnevelés körébe állítja bele. Egyfelől olyan irányú nevelői hatásokat ért rajta, melyek az egyént, az államhoz való viszonyát illetően, alakítják és ekkor természetesen az állampolgári nevelés szűkebb értelmezésben jelenik meg, mint a nemzetnevelés. Ugyanakkor azonban, az állampolgári nevelésre olyan feladatokat is ró, melyek a nemzetnevelés körén túl, az emberiségnevelés körébe tartoznak. Egészen amerikainak kell tartanunk ezt a beállítást (melyből éppen a középső tag